

Háreistar hallir

Kjallari

Þorvaldur Gylfason
skrifar



Hygginn maður setur ekki egginn sín öll í eina kórflu

Hvers var að vænta fyrir 40 árum af örlytu eyðimerkurlandi, lítilli spildu, þar sem aðeins 25 karlar höfðu lokið háskólanámi? – og engar konur. Varla mikils. En nú er öldin önnur í Dúbaí og öðrum borgum við sunnanverðan Persalóa. Þar ber nú háreistar hallir úr marmara, stáli og gleri við heiðbláan himininn líkt og í Singapúr og Sjanghai. Dúbaí státar af hæsta húsi heims, Burj Khalifa, sem er 163 hæðir borð saman við 103 hæðir í Empire State-byggingunni á miðri Manhattan. Úr Burj Khalifa er innangengt í íðandi mannhafið í stærstu verzlunarmiðstöð heims. Aðeins sjöttungur íbúa í Dúbaí, sem eru um tveir milljónir talsins, er innfæddur. Hinir fimm af hverjum sex heimsækja landið nokkur ár í senn, einkum frá Indlandi, Pakistan og Banglades. Innfæddir hugsa sem svo: Hví skyldum við vinna verkinn, ef við getum fengið aðra til þess gegn vægu gjaldi? Hugsunarháttur Evrópumanna leiðir yfirleitt til annarrar niðurstöðu: Hví skyldum við greiða öðrum fyrir að gera það, sem við getum gert sjálf?

Ekki bara olía

Dúbaí er borgriki, ekki olíuland, eitt sjö ríkja í Sameinuðu arabísku furstadæmunum. Annað ríki í sambandinu er olíulandið Abú Dabí, næsti bær við, en hin sambandsríkin fimm þekkja fáir í okkar heimshluta með nafni. Séu Sameinuðu

arabísku furstadæmin skoðuð sem ein heild, stendur olíuframleiðsla á bak við fjórðung af landsframleiðslu, þrjá fjórðu hluta gjaldyrstekna og fjóra fimmtu hluta tekna ríkisins, sem veitir 85% af mannaflanum vinnu. Aðeins Katar, Singapúr og Noregur bjóða þegnunum sínum meiri tekjur á mann en Sameinuðu arabísku furstadæmin. Næst á eftir þeim koma Sviss, Hong Kong, Bandaríkin og Sáði-Arabía skv. nýjum tölum Alþjóðabankans. Þar næst koma Svíþjóð, Þýskaland og Danmörk.

Átta efstu sæti listans skipa sem sagt fjögur olíulönd (Katar, Noregur, Sameinuðu arabísku furstadæmin og Sáði-Arabía) og þrjú önnur lönd gersneydd olíu og öðrum náttúruauðlindum (borgrikin Singapúr og Hong Kong og einnig Sviss) auk Bandaríkjanna. Þessi upptalning minnr okkur á, að náttúruauðlindir eru ekki upphaf og endir alls efnahagslífs. Listinn að framan kann að breytast vegna mikillar lækkunar olíuverðs að undanföngu. Lykillinn að lífskjaraþyngunni í Dúbaí er hinn sami og í Singapúr og Hong Kong: borgarlíf, verzlun og viðskipti, ekki bara við nálæg olíulönd, heldur við heiminn eins og hann leggur sig. Sviss og Bandaríkin hafa þá sérstöðu í háteknihópnum að gera hvorki út á auðlindir né þéttbýli.



Skin og skuggar

Fólkið í Dúbaí er að jafnaði ríkara en íbúar Sameinuðu arabísku furstadæmanna í heild mælt í tekjum á mann alveg eins og París er ríkari en Frakkland og Sjanghai er ríkari en Kína. Borgir eru yfirleitt hagkvæmar rekstrareiningar. Þéttbýli borgar sig. Borgriki þurfa ekki að bera kostnað, sem fylgir ýmsum smárekstri í dreifðum byggðum. Þetta er ein höfuðskýringin á þeim umskiptum, sem hafa átt sér stað í Dúbaí og Abú Dabí. Í eyðimerkurlandi, þar sem aðeins 25 karlar höfðu lokið háskólanámi um 1970, vafra nú níu af hverjum tíu um netið að staðaldri, næstum jafnhátt hlutfall og hér heima. Yfirvöldin sjá að vísu til þess, að tölvu-notendur komast ekki hvert sem er á netinu, enda er lýðræði verulega ábótavant einnig að öðru leyti ekki bara í Sameinuðu arabísku furstadæmunum, heldur í Arabaheiminum öllum.

Arabar hafa margir næman skilning á nauðsyn þess að auka fjölbreytni í efnahagslífinu og gera ekki einungis út á olíu, þar eð það

er of áhættusamt. Hygginn maður setur ekki egginn sín öll í eina kórflu. Því leggja stjórnvöld kapp á að umbreyta náttúruauðinum í mannauð með því m.a. að efla menntun. Ekki er til að dreifa að sama skapi næmum skilningi á gildi þess að efla fjölræði í stjórnárum og leyfa ólíkum sjónarmiðum að keppa um hylli kjósenda frekar en að láta fámennum hópi efla öll völd. Rökin fyrir fjölbreyttu efnahagslífi og fyrir lýðræði eru sömu ættar. Málið snýst í báðum dæmum um áhættudreifingu. Einhæft efnahagslíf teflir of miklu valdi upp í hendurnar á einum atvinnuvegi. Einræði í stjórnárum teflir með líku lagi of miklu valdi upp í hendurnar á einum hópi manna, jafnvel einum manni.

Eina landið í Arabaheiminum, sem hefur tekið umtalsverðum framförum í lýðræðisátt að undanföngu, er Túnís. Þar gáfu mótmæli almennings á götum úti af sér nýja, nútímalega stjórnarskrá. Stjórnáramenn í Túnís vöguðu sér ekki að standa í vegi fyrir vilja fólksins. ■